

Studentská soutěž v evaluaci

Návrh evaluace projektu Šance do škol

Čiperové

Zadavatel:

Nová škola o.p.s.
Křížíkova 344/6
Praha 8 – Karlín 186 00

Obsah návrhu

Obsah návrhu	1
Informace o hodnoceném projektu.....	2
Intervenční logika	3
Evaluační přístup a metodika	5
Evaluační matice.....	6
Rizika strategie a jejich předcházení.....	8
Formální standardy evaluace	8
Závěr.....	8

Informace o hodnoceném projektu

Organizátorem projektu je nezisková organizace Nová škola, o.p.s., která dlouhodobě usiluje o vytvoření rovnocenného společenského prostředí. Projekty této organizace mají především vzdělávací charakter a jsou směřovány především sociálně znevýhodněným dětem a mládeži.

Stejně zaměřený má projekt Šance na úspěch, pro který naše skupina vytvořila návrh hodnocení po prvním roce jeho realizace. Tento tříletý projekt bude probíhat na šesti základních školách v sociálně vyloučených lokalitách v Česku. V těchto lokalitách v roce 2015 žilo 95 až 115 tisíc obyvatel a vyznačují velmi mladou věkovou strukturou obyvatelstva. Tři čtvrtiny obyvatel těchto lokalit představují Romové. Podle výsledku analýzy MPSV dosáhla většina dospělých obyvatel romských rodin pouze základního vzdělání a 15 % základní vzdělání nedokončilo.

Hlavním cílem projektu je vytvořit účinné mechanismy zamezení školního neúspěchu žáků pocházejících z rodin ze sociálně vyloučených lokalit a kulturně odlišného prostředí. Pomoc bude směřována prostřednictvím přímé podpory, poradenstvím, činností školních asistentů a speciálních pedagogů. Současně projekt rozvíjí kompetence pedagogů v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Projekt se snaží napomoci rodinám, které nemohou dostatečně podporovat vzdělávání dětí, a také podpořit školy postižené nedostatkem personálních kapacit. Hlavního cíle bude dosaženo splněním dílčích cílů.

Projekt usiluje o rozvoj dlouhodobých koncepcí rozvoje inkluzivního vzdělávání prostřednictvím činnosti koordinátorů inkluze. Zároveň implementuje hlavní strategické národní dokumenty vzdělávání a v souladu s nimi vytváří opatření zamezující vzniku bariér ve vzdělávání žáků ze znevýhodněných rodin.

Intervenční logika

Intervenční logika byla vypracována na základě podkladových informací ze strany zadavatele a představuje očekávaný postup projektu v případě, že jsou splněny základní předpoklady. Tato metoda umožňuje evaluátorovi přehledně podchytit proces změny, který projekt přináší. Zásadní výhodou metody je především ujasnění předmětů hodnocení, ze kterých bude celá evaluace vycházet. Zároveň vytváří přehledné upořádání vzájemných vztahů mezi jednotlivými položkami projektu a umožňuje tak lépe zhodnotit návaznost.

Mezi základní předpoklady patří aktivní přístup vedení škol k řešení problémů a v zavádění prvků inkluze, dále též dostatečný zájem všech učitelů účastnit se aktivit a umožnit pracovníkům projektu účastnit se vyučování. Důležitou součástí je také ochota rodin znevýhodněných žáků se dlouhodobě zapojovat do projektu.

Největší hrozbou pro dosažení cílů je především čistě formální uplatňování zásad projektu bez snahy o dlouhodobější efekty. V souvislosti s tím je potřeba, aby se v případě zaváděných aktivit počítalo s dlouhodobým horizontem, který překračuje rámec projektu.

Intervenční logika nám ukazuje návaznosti mezi jednotlivými položkami projektu. Z intervenční logiky vyplývá, že schéma projektu obsažené v zadání evaluace se zaměřuje pouze na konkrétní fyzické aktivity a neumožňuje příliš zhodnocení měkkých dovedností, kterých účastníci nabudou v průběhu projektu. K tomu bude nutné vytvořit další rozměr evaluace směřující na podchycení sociálních vazeb mezi znevýhodněnými a ostatními žáky. Celý rozměr projektu je orientován pouze na zlepšení školních výsledků znevýhodněných žáků, jejich zapojení do mimoškolních aktivit, na vztah mezi školou a rodinami a na spolupráci mezi učiteli a žáky. Neméně důležitým bodem pro úspěšnou inkluzi znevýhodněných žáků je ovšem také vztah mezi žáky v rámci kolektivu. Jelikož si projekt klade za cíl právě inkluzi znevýhodněných, absence této stránky v zadání je pro celý průběh evaluace zásadně narušující. Mezi výstupy projektu chybí položky typu vztah žák-žák a rodina-rodina, které by byly nepostradatelné pro ex post evaluaci úspěšnosti celého projektu. Pro interim hodnocení nejsou tyto body přímo nezbytné, nicméně pro kvalitní zhodnocení průběhu projektu bude jejich zařazení do evaluační matice vhodné, a proto k němu přikračujeme.

Tabulka 1: Model intervenční logiky pro projekt Šance do úspěch

Vstupy	Aktivity	Výstupy	Krátkodobé výsledky	Dlouhodobé výsledky	Dopady
Cílové skupiny <ul style="list-style-type: none"> • Pedagogičtí pracovníci • Rodiny žáků • Ředitelé škol • Znevýhodnění žáci 	Asistence v rodinách Zprostředkování komunikace mezi školou a rodinami Asistence při vyučování	Počet celkem podpořených žáků Počet spolupracujících rodin Počet hodin asistence v rodinách	Pedagogové disponující znalostmi a dovednostmi v oblasti práce se znevýhodněnými žáky		
Realizační tým <ul style="list-style-type: none"> • Vedení projektu • Pracovníci ve školách (Speciální pedagog a koordinátor inkluze) • Poradci 	Odpolední doučování Vytváření volnočasových aktivit	Počet hodin asistence při výuce Počet vzniklých volnočasových aktivit a počet žáků aktivity navštěvující	Fungující inkluzivní poradenství Aplikace metodiky inkluze a šíření dalších znalostí získaných v průběhu projektu		
Partneři <ul style="list-style-type: none"> • ČOSIV • 6 základních škol jako účastníci projektu 	Působení Mentora školních asistentů Vypracování strategie inkluze v každé škole	Počet žáků účastnících se odpoledního doučování	Fungující inkluzivní poradenství	Fungující prevence neúspěchu znevýhodněných žáků	Vyrovnané příležitosti ve vzdělávání pro všechny žáky
Financování <ul style="list-style-type: none"> • ESF v rámci OPVVV 	Kurzy dalšího vzdělávání pro pedagogy	Počet setkání a počet kurzů s Mentorem školních asistentů	Pravidelné zapojení žáků do volnočasových aktivit		
	Tvorba metodiky inkluze	Počet vypracovaných strategií inkluze	Pravidelná mimoškolní příprava žáků do školy	Fungující spolupráce mezi rodinami a školou při vzdělávání a osobnostním rozvoji žáků	
	Tvorba a správa informačního webového portálu	Počet kurzů dalšího vzdělávání pedagogů	Fungující pozice speciálního pedagoga (koordinátora inkluze) v každé škole		
	Pořádání konferencí	Vytvořená metodika inkluze, web Počet pořádaných konferencí			

Evaluační přístup a metodika

Hlavním cílem evaluačního designu je porovnat výsledky škol před začátkem projektu s výsledkem škol po roce fungování projektu. V ideálním případě bychom porovnali „našich“ šest škol se školami jim podobnými. To znamená s těmi, které jsou ve stejném sociálně geografickém prostředí a které mají stejnou strukturu žáků, ale které nejsou zapojeny v Šanci na úspěch. Některé otázky, a zejména pak indikátory, se váží spíše k dopadům celého projektu. Konkrétně sociálně-patologické jevy a studijní výsledky. Myslíme si však, že by bylo vhodné tyto hodnoty sledovat již během fungování projektu.

1. Kvalitativní průzkum

- **Polostrukturované rozhovory s třídními učiteli**

Polostrukturovaný rozhovor slouží pro získání informací ohledně chování žáků v celém kolektivu. Doporučujeme organizovat rozhovory s učiteli v lednu a červnu.

- **Focus group**

Tato metoda získávání dat založená na moderované diskuzi slouží na zjištění názorů a postojů. Doporučuje zadavateli organizovat Focus group každé tři měsíce se třemi cílovými skupinami. První dotazovanou skupinou jsou pedagogové. Cílem je zjistit, zda se projevují ve třídách menší rozdílnosti ve vzdělání sociálně znevýhodněných žáků. Dále pak zda se rozdílné skupiny sdružují pohromadě a pomáhají si. Dalším cílem je zkoumat připravenost pedagogů na výuku. Druhou dotazovanou/pozorovanou skupinou jsou žáci (jak znevýhodnění, tak ti z většinové společnosti), u kterých zjišťujeme, jestli se cítí spokojeně v tom nejširším možném pojetí. Zajímají nás jejich postřehy či změny sociálního chování po započatí projektu. Poslední dotazovanou skupinu zastupují rodiče (sociálně znevýhodněných dětí i ostatních). Cílem je zjistit jejich zkušenost s programem.

2. Kvantitativní průzkum

- **Škola je místo...**
- **Připravenost školy k inkluzivnímu vzdělávání**
- **„Můj rok“**

Návrh dotazníkového šetření Můj rok:

Ahoj, chtěli bychom Tě poprosit o vyplnění tohoto dotazníku. Nemusíš se ničeho bát, protože dotazník je anonymní. To znamená, že nikdo nebude vědět, jaké odpovědi si napsal ty nebo tvůj kamarád. Proto dotazník nepodepisuj. Otázky si vždy velmi pozorně přečtěte a pokuste se na ně pravdivě odpovědět. Prosím zakroužkuj správnou odpověď, pokud je na výběr více možností.

1. Jsi:

- kluk
- holka

2. Do jaké chodíš třídy:

3. Kde bydlíš:

A. Získání nových kamarádů

4. Máš pocit, že se v tomto roce získal nové kamarády, se kterými jsi před rokem nekamarádil?

- Ano
  - Ne
5. Kde si nové kamarády potkal?
- Ve škole
  - V kroužku (fotbal, pěvecký sbor)
  - V místě bydliště
  - Jiné:
- B. Rizikové chování
6. Kouřil si už někdy cigaretu?
- Ano
  - Ne
7. Pokud si odpověděl Ano na předešlou otázku, kouříš cigarety pravidelně?
- Ano
  - Ne, přestal jsem v průběhu tohoto roku
  - Ne
8. Pil si už někdy alkohol?
- Ano
  - Ne

3. Analýza dat

- Data budou analyzované ze zdrojů, které mají jednotliví koordinátoři inkluze na jednotlivých školách, dále pak z běžně dostupných zdrojů. Taktéž bude třeba získat statistiky od policie ČR. K výpočtu všech indikátorů není zapotřebí užití složitých statistických metod, měly by být intuitivní, snadno pochopitelné a reprodukovatelné.

Evaluační matice

Tabulka 2: Evaluační matice pro procesní otázky

1. Procesní otázky	Indikátor	Zdroj dat	Metodika
Jsou všichni stakeholdeři seznámeni s realizací projektu?	Podíl proškolených pedagogů (z celkového počtu 146)	Údaje poskytnou koordinátoři inkluze jednotlivých škol	Analýza dokumentů
	Počet rodin, s kterými byla navázána spolupráce		
	Počet rodin, které jsou v aktivní spolupráci se školou (k červnu 2017)		
Jsou všechny školy zapojené do projektu	Ano/ne	Ředitelé škol	-
Web www.asistentpedagoga.cz	Počet návštěv, počet stažení výukových materiálů, počet přispívajících	Správce webu	Absolutní počty získané např. pomocí Google Analytics
Jsou školy skutečně připravená pro inkluzivní vzdělávání?	Porovnání názorů učitelů - extenzivní	Dotazník "Připravenost školy k inkluzivnímu vzdělávání"	Porovnání agreg. dat z dotazníku za školy z května 2017 a období před spuštěním
	Porovnání názorů učitelů - intenzivní	Focus group	Pravidelné setkávání pedagogů ze všech zúčastněných škol a následná analýza jejich zkušeností. Kvalitativní pojetí průzkumu. 3 - 6 měsíční interval.

Tabulka 3: Evaluační matice pro otázky na výsledky/dopady projektu

2. Otázky na výsledky/dopady projektu	Indikátor	Zdroj dat	Metodika
Jak se projekt promítl do školních výsledků zapojených žáků?	Vývoj studijních výsledků	Školy (třídní učitelé)	Porovnání závěrečných prům. známek (za třídy a předměty) v roce 2015/2016 a 2016/2017.
	Vývoj zameškaných hodin	Školy (třídní knihy)	Porovnání prům. počtu zameškaných hodin na žáka (za třídy) v roce 2015/2016 a 2016/2017
Napomáhá projekt k inkluzi žáků ze znevýhodněného prostředí?	Vývoj ukazatele spokojenosti žáků ve škole	Dotazník "Škola je místo...", který byl již použit před započítáním projektu	Porovnání výsledků dotazníku na začátku a konci školního roku 2016/2017. Sledování nárůstu kladného hodnocení
	Vývoj počtu sociálně znevýh. žáků zapojených do mimoš. aktivit	Vedení škol/družin a dalších organizátorů mimoš. aktivit	Agregace statistických dat. Absolutní počty
	Vývoj ukazatele kamarádství	Dotazník "Můj rok"	Porovnání počtu nových "smíšených kamarádství"
	Porovnání zkušeností žáků	Focus group	Pravidelné setkávání žáků (jak těch ze znevýhodněného prostředí, tak žáky většinové společnosti). Doporučena
	Porovnání zkušeností rodičů	Focu group	Pravidelné setkávání rodičů (jak těch ze znevýhodněného prostředí, tak rodičů z většinové společnosti). Ryze
Jak projekt ovlivnil sociálně patologické chování žáků?	Vývoj konzumace alkoholu	Anonymní dotazníky mezi žáky ("Můj rok") a polostrukturované rozhovory s třídními učiteli	Kombinace kvalitativní a kvantitativní metody průzkumu chování žáků. Porovnání podílu (v %) uživatelů drog, pravidelných kuřáků cigaret a konzumentů alkoholu ve třídách v květnu 2017 a rok předtím.
	Vývoj kouření cigaret		
	Vývoj užívání drog	Statistiky policie ČR případně obecní policie	Porovnání absolutního počtu registrovaných trestných činů a přestupků osobami mladších 15 let (období školního roku 2015/2016 a 2016/2017)
	Vývoj kriminality		

Rizika strategie a jejich předcházení

Sestavené indikátory odpovídající na procesní otázky vychází především z informací získaných prostřednictvím dotazníkových šetření. Bohužel takto získané informace mohou být zkreslené subjektivním pohledem respondenta a mohou obsahovat také nepravdivé informace. Rizikem je možná neaktivita místních obyvatel v případě jejich zapojení do focus group. Dalším rizikem především při konání focus group může být rozpolcená místní komunita bez ambicí na změnu a nápravu vzájemných vztahů. Také zapojení pouze menšiny aktivních obyvatel nebo pouze rodiče z většinové společnosti nebo rodiče ze sociálně vyloučených lokalit. Výše zmíněná rizika bude možné eliminovat vysvětlením zúčastněným přínosů jejich participace.

Formální standardy evaluace

Náš tým ve svém návrhu evaluace dostatečně splnil dílčí součásti formálních standardů provádění evaluací: proveditelnosti, užitečnosti a korektnosti. Naše práce reálně splňuje většinu dílčích součástí, které byli v našich kompetencích splnit. Po jejím přečtení by měl mít čtenář ucelenou představu o našem nestranném pohledu na danou problematiku.

Závěr

Evaluační tým Čiperové připravil propracovaný návrh evaluace, která, jak doufáme, přispěje ke zkvalitnění dalšího průběhu projektu, a která bude inspirací pro podobné projekty v oblasti školství i sociální práce. Uvědomujeme si, že práce se sociálně či jinak znevýhodněnými dětmi je klíčová pro budoucí prosperitu společnosti, její stabilitu a všeobecný sociální smír. Věříme proto, že ve stále se zvyšující relevanci připravovaných projektů a programů v této oblasti a v rozšiřující se kompetence lidí pracujících na odpovědných místech jak ve školství, tak v rozhodovací sféře, ke kterým mohou přispět kritické reflexe z evaluací projektů v sociální oblasti.